

Ábal og aðrar søgur

Arbeiðsuppgávur

eftir Lydiu Didriksen

Føroya Skúlabókagrunnur

Lydia Didriksen: Ábal og aðrar søgur, arbeiðshefti

Jens Frederiksen: Greining og tulking av mynd

Pentumsiting: Spf. Gramar, Velbastað

© Føroya Skúlabókagrunnur 2000

ISBN 99918-0-258-4

Innihald

Formæli	5
Ábal	7
Íslandsferðin	12
Æðan	17
Gull	22
Spurningar til myndagreining	27
Greining og tulking av mynd (<i>Jens Frederiksen</i>)	30
Rithøvundurin	44
Samanberandi spurningar	45

Formæli

Tú situr nú við einum arbeidshefti til sögu-savnið *Ábal og aðrar sögur* í hondini. Hetta arbeidsheftið er ætlað elstu flokkunum í fólaskúlanum.

Heftið er skipað soleiðis, at fyrst koma spurningar til hvørja søgu sær. Spurningarnir eru flokkaðir í a-, b- og c-spurningar. A-spurningarnir eru teir lættastu, b-spurningarnir eru eitt sindur torførari, og c- eru teir torførastu. Tað stendur sjálvsagt til tann einstaka lærararan ella næmingin at velja burturúr, so torleikastigið hóskar.

Miðað verður ikki eftir ávísum arbeidshátti. Næmingarnir kunnu arbeiða hvør sær ella í bólum. Til ber eisini at arbeiða í felag í flokkinum.

Fleiri av spurningunum eggja til felags kjak, t.d. at næmingurin skal siga sína hugsan um eitthvørt ella taka støðu. Tulkingar-spurningar plaga eisini at birta undir gott prátt.

Roynt hevur verið at laga spurningarnar

soleiðis, at næmingurin ikki bara svarar bók-mentaligum spurningum, men eisini fer inn í tekstin og roynir at samstarva við hann.

Eftir spurningarnar til hvørja einstaka søgu eru spurningar til greining av myndunum í savninum. Spurningarnir eru ikki at fata sum ein frymil til myndagreining sum heild, men heldur sum íblástur til at greina júst hesar myndirnar.

Jens Frederiksen hevur greinað og tulkað eina mynd (á bls. 16 í søgusavninum) sum dømi um, hvussu hetta gerst.

Aftast í heftinum eru spurningar um rithøvundin Sverra Patursson og samanberandi spurningar til allar fýra søgurnar í savninum.

Mortansmessu 2000

Lydia Didriksen

Ábal

1. Søgugongdin

1.1.a Greið í stuttum frá, hvat søgan um Ábal er um.

2. Søgubygging

2.1.a Být søguna sundur í hóskandi brot (t.d. byrjan – hendingar – enda) og ger yvirskriftir.

2.2.a Er søgan sett saman av brotum, skiftir hon í tíð, ella er hon í tíðarrøð (t.e. kronologisk)?

3. Frásøgufólk

3.1.a Er søgan skrivað í 1., 2. ella 3. persóni?

3.2.b Hvør sigur søguna?

3.3.b Greið frá sjónarhorninum. – Eru persónarnir lýstir innanífrá, uttanífrá ella bæði? Hvønn týðning hevur tað fyri søguna?

3.4.c Hvussu hevði tað ávirkað søguna, um t.d. Heini ella Ábal vóru frásøgufólk?

3.5.a Skriva søguna hjá Heina um Ábal. Tú kanst skriva søguna í 1. ella 3. persóni. Lýs tankar og kenslur hjá Heina í sambandi við Ábal og tað, sum hendi við Ábali og tarvinum.

4. Tíðin

Søgutíð

4.1.b Nær fer søgan fram? – Vís á dømi í tekstinum, sum hóska til tína tíðarfesting av søguni.

4.2.b Hvussu long er søgutíðin? Søgutíðin er tíðin, frá tí at søgan byrjar, til søgan endar.

4.3.b Eru afturlítandi brot í søguni?

4.4.b Tekna eina tíðarlinju av søgugongdini. Tú skalt byrja við byrjanini og enda við endanum!

4.5.c Á bls. 31 stendur:

“Tað er ikki siður burtur á bygd at boðsenda prest at tala gerandisdag við jarðarferð uppi yvir vanligum fólki.” Hvat sigur hetta brotið okkum um samfelagið og tíðina, sum Ábal livdi í?

4.6.c Greið frá korunum hjá familjuni í tí tíðarskeiðnum, sum søgan fevnir um.

Frásagnartíð

4.7.a Nær er søgan skrivað?

4.8.a Er søgan skrivað í nútíð ella tátíð?

Lesaratið

4.9.b Vís á fyrbrigdi í søguni, sum eru øðrvísi nú.

4.10.c Kundi søgan um Ábal eins væl farið fram í dag? Gev grundir fyri tínum sjónarmiði.

5. Stað

5.1.a Hvar fer søgan fram?

6. Umhvørvi

6.1.a Í hvørjum umhvørvi fer søgan fram?

6.2.b Greið frá muninum ímillum bóndahúsini, sum Ábal kemur í, og heimið hjá Ábali? Vís á dømi í tekstinum!

6.3.c Hví hevur mamman lagt Ábali eina við einki at siga um heimið?

7. Persónlýsingar

- 7.1.a** Lýs teir týðningarmestu persónarnar í søguni. Sig frá útsjónð, aldri, eyðkennum, verumáta, hugburði, lyndi og øðrum.
- 7.2.a** Skriva taluna, sum presturin helt uppi yvir Ábali, soleiðis sum tú ímyndar tær, at hon kundi havt ljóðað.
- 7.3.b** Hvussu er Ábal øðrvísi enn onnur? Tú skalt vísa á dømi í tekstinum.
- 7.4.c** Hví vildi Heini ikki eta kjøtið av tarvinum? Hvat sigur tað um Heina?
- 7.5.c** Hví segði Heini einki um tað reyða skjúrðið?
- 7.6.c** Lýs sambandið millum Ábal og náttúrukreftirnar (tarvin og harðveðrið).

8. Myndamál

- 8.1.b** Vís á myndamál og samanberingar í søguni.

9. Evni/motiv

- 9.1.a** Greið við støði í tekstinum frá, hvørji evni søgan viðger. T.e. evni, sum tú kennir aftur úr gerandisdegnum!

10. Tema/tulking

- 10.1.a** Hvat er temað í söguni? Tú kanst kannan, hvørjir mótsetningar eru í söguni. Tú kanst eisini kannan, hvat persónar ella fyrbrigdi umboða í söguni.
Súmbol og myndamál kunnu eisini leiða til tema/tulking.

11. Boðskapur/hugburður

- 11.1.a** Hevur søgan um Ábal ein boðskapur til lesaran?
11.2.b Hvønn týdning hevur presturin fyri hugburðin í söguni?

12. Samanberandi tekstir

- 12.1.a** Vís á aðrar tekstir, sum viðgera somu evni sum søgan um Ábal (hugsa um tekstir, myndir, filmar o.a.).
12.2.b Greið frá muninum ímillum Ábal og hinar tekstirnar.

Íslandsferðin

1. Søgugongdin

1.1.a Hvussu byrjar henda søgan?

Greið frá tí, vit fáa at vita í fyrsta brotinum á bls. 33-34.

1.2.a Hví heldur tú, at søgan byrjar soleiðis?

1.3.a Greið í stuttum frá, hvat søgan Íslandsferðin er um.

2. Søgubýgging

2.1.a Být søguna sundur í hóskandi brot (t.d. byrjan – hendingar – enda) og ger yvirskriftir. Tú kanst eisini brúka tey brotini, sum eru í søguni, og gera yvirskriftir.

2.2.a Finn tað brotið í søguni, sum tær dámar best og greið frá, hví so er.

2.3.a Skiftir søgan í tíð ella er hon í tíðar-røð?

3. Frásøgufólk

3.1.a Er søgan skrivað í 1., 2. ella 3. persóni?

- 3.2.b** Hvør sigur søguna?
- 3.3.b** Greið frá sjónarhorninum. – Eru persónarnir lýstir innanífrá, uttanífrá ella bæði? Hvønn týdning hevur tað fyri søguna?

4. Tíðin

Søgutíð

- 4.1.b** Nær fer søgan fram? – Vís á dømi í tekstinum, sum hóska til tína tíðarfesting av søguni.
- 4.2.b** Hvussu long er søgutíðin? Søgutíðin er tíðin, frá tí at søgan byrjar, til søgan endar.
- 4.3.b** Eru afturlítandi brot í søguni?
- 4.4.b** Ger eina tíðarlinju av søgugongdini. Tú skalt byrja við byrjanini og enda við endanum!

Frásagnartíð

- 4.5.a** Nær er søgan skrivað?
- 4.6.a** Er søgan skrivað í nútíð ella tátíð?

Lesaratíð

- 4.7.b** Vís á fyrbrigdi í søguni, sum eru øðrvísi nú.

5. Stað

5.1.a Hvar fer søgan fram?

6. Umhvørvi

6.1.a Í hvørjum umhvørvi fer søgan fram?

7. Persónlýsingar

7.1.a Lýs teir týðningarmestu persónarnar í søguni. Sig frá útsjónd, aldri, eyðkennum, verumáta, hugburði og øðrum.

7.2.a Lýs sambandið ímillum Einar og Pætur.

7.3.a Hvat hava dreingirnir í felag? Hvussu eru teir ymiskir?

7.4.a Hvønn týðning hevur presturin fyri Einar?

7.5.a Hvønn týðning hevur presturin í bygdarsamfelagnum?

7.6.a Hvussu kundi Pætur ugga Einar? Skriva eitt bræv til Einar frá Pæturi.

7.7.a Les endan á søguni og skriva eitt dagbókarbrot (í 1. persóni: Eg...) um teir tankar, sum Einar ger sær, tá ið hann gongur og melur niðri á sandinum.

7.8.a Hvussu kemur Einar víðari í lívi sínum? Ímynda tær, hvussu lív hansara lagar seg frameftir. Skriva eitt framhald av søguni.

7.9.a Hvat lærir deyði Pæturs Einar?

7.10.a Kann sorg læra okkum nakað positivt?

8. Myndamál

8.1.b Vís á myndamál og samanberingar í søguni.

9. Evni/motiv

9.1.a Greið við støði í tekstinum frá, hvørji evni søgan tekur upp. T.e. evni, sum tú kennir aftur úr gerandisdegnum.

10.Tema/tulking

10.1.a Hvat er temað í søguni?

Tú kanst kanna, hvørjir mótsetningar eru í søguni. Tú kanst eisini kanna, hvat persónar ella fyrbrigdi umboða í søguni.

Súmbol og myndamál kunnu eisini leiða til tema/tulking.

11. Boðskapur/hugburður

11.1.a Hevur sagan um Íslandsferðina ein boðskap til lesaran?

12. Samanberandi tekstir

12.1.a Vís á aðrar tekstir, sum viðgera somu evni sum henda sagan (hugsa um tekstir, myndir, filmar o.a.).

12.2.b Greið frá muninum millum søguna um Íslandsferðina og hinar tekstirnar.

Æðan

1. Søgugongdin

1.1.a Greið í stuttum frá, hvat søgan Æðan er um.

2. Søgubygging

2.1.a Být søguna sundur í byrjan – hend-
ingar – enda.

2.2.a Hvønn týdning hevur tað fyri søguna,
at hon byrjar og endar á sama hátt?
Hvørja ætlan heldur tú, at høvundur-
in hevur við hesari endurtøkuni?

2.3.a Eru aðrar endurtøkur í søguni?

2.4.a Hvat slag av søgu er hetta?

2.5.a Finn tað brotið/tey brotini í søguni,
sum tær dámar best, og greið frá, hví
so er.

2.6.a Finn hæddarpunktið í søguni.

2.7.a Skiftir søgan í tíð, ella er hon í tíðar-
røð?

3. Frásøgufólk

3.1.a Er søgan skrivað í 1., 2. ella 3. per-
sóni?

3.2.b Hvør sigur søguna?

3.3.b Greið frá sjónarhorninum. – Eru fuglarnir lýstir innanífrá, uttanífrá ella bæði? Er frásøgufólkið alvitandi? Hvønn týdning hevur tað fyri søguna?

4. Tíðin

Søgutíð

4.1.b Ber til at siga, nær søgan fer fram?
– Tú skalt geva grundir fyri tínum sjónarmiði.

4.2.b Hvussu long er søgutíðin? Søgutíðin er tíðin, frá tí at søgan byrjar, til søgan endar.

4.3.b Eru afturlítandi brot í søguni?

4.4.b Ger eina tíðarlinju av søgugongdini. Tú skalt byrja við byrjanini og enda við endanum!

Frásagnartíð

4.5.a Nær er søgan skrivað?

4.6.a Er søgan skrivað í nútíð ella tátíð?

5. Stað

5.1.a Hvar fer søgan fram?

6. Fuglarnir

6.1.a Lýs fuglarnar, sum tú heldur hava týdning fyri søgugongdina. Sig frá útsjónd, eyðkennum, verumáta, lyndi og øðrum.

6.2.a Finn dømi um persóngerð í søguni.

6.3.a Vís á, hvørjar menniskjaligar eginleikar fuglarnir hava. Finn dømi í tekstinum!

6.4.a Lýs sambandið millum æðuna og blikin. Greið eisini frá, nær sambandið teirra millum broytist, og hvussu tað broytist í søguni.

6.5.b Á bls. 59 stendur at lesa:

”Lítið visti hon enn, so ung hon var. Hon visti einki um, hvussu svikafullir blikarnir eru, tá ið mest umræður.”
Hvør eigur hesi orðini? Hvussu skal hetta brotið skiljast?

6.6.a Lýs sambandið ímillum æðuna og ungarnar.

6.7.a Á bls. 66 stendur:

”So svam hon út frá landi. Hon svam út í náttina uttan mið og mál. Hon svam einsamøll og fátøk.” Skriva í 1. persóni, hvørjar tankar æðan ger sær í hesari løtu.

6.8.b Hví letur høvundurin persónarnar í hesari søguni vera fuglar?

7. Myndamál

7.1.b Vís á myndamál og samanberingar í søguni.

7.2.b Les bls. 51. Hvønn týdning hevur veðrið í lýsingini av teirri einsamøllu æðuni í byrjanini og endanum á søguni?

7.3.a Skriva, hvørjir tankar streyma ígjøgnum æðuna hesa lötuna, hon vendir sær beint upp í ættina og einki tykist at leggja í illveðrið.

8. Evni/motiv

8.1.a Greið við støði í tekstinum frá, hvørji evni søgan tekur til viðgerðar. T.e. evni, sum tú kennir aftur úr veruleikanum!

9. Tema/tulking

9.1.a Hvat er temað í söguni? Tú kanst kanna, hvørjir mótsetningar eru í söguni. Tú kanst eisini kanna, hvat persónar ella fyribrigdi umboða í söguni.

Súmbol og myndamál kunnu eisini leiða til tema/tulking.

10. Boðskapur/hugburður

10.1.a Hevur Æðan ein boðskapur til lesaran?

11. Samanberandi tekstir

11.1.a Vís á aðrar tekstir, ið viðgera somu evni sum henda søgan (hugsa um tekstir, myndir, filmar o.a.).

11.2.b Greið frá muninum ímillum Æðuna og hinar tekstirnar.

Gull

1. Søgugongdin

1.1.a Greið í stuttum frá søgugongdini.

1.2.a Skriva lívssøguna hjá Ólúvu. Tú skalt skriva í 3. persóni.

2. Søgubygging

2.1.a Být søguna sundur í hóskaði brot og ger yvirskriftir.

2.2.a Er hon sett saman av brotum, skiftir hon í tíð, ella er hon í tíðarrøð?

2.3.a Finn tað brotið/tey brotini í søguni, sum tær dámar best og gev grundir fyri, hví so er.

3. Frásøgufólk

3.1.a Er søgan skrivað í 1., 2. ella 3. persóni?

3.2.b Hvør sigur søguna?

3.3.b Greið frá sjónarhorninum. – Er konan, Óluva, lýst innanífrá, uttanífrá ella bæði? Hvønn týdning hevur tað fyri søguna?

4. Tíðin

Søgutíð

- 4.1.b Nær fer søgan fram? – Vís á dømi í tekstinum, sum hóska til tína tíðarfesting av søguni.
- 4.2.b Hvussu long er søgutíðin? Søgutíðin er tíðin, frá tí at søgan byrjar, til søgan endar.
- 4.3.b Eru afturlítandi brot í søguni?
- 4.4.b Tekna eina tíðarlinju av søgugongdini. Tú skalt byrja við byrjanini og enda við endanum!

Frásagnartíð

- 4.5.a Nær er søgan skrivað?
- 4.6.a Er søgan skrivað í nútíð ella tátíð?

Lesaratíð

- 4.7.b Vís á fyrbrigdi í søguni, sum eru øðrvísi nú.

5. Stað

- 5.1.a Hvar fer søgan fram?

6. Umhvørvi

6.1.a Í hvørjum umhvørvi fer søgan fram?

7. Persónlýsingar

7.1.a Lýs konuna í søguni. Sig frá útsjón, aldri, eyðkennum, verumáta, hugburði og øðrum.

7.2.a Hvør er eg-persónurin í søguni? Greið frá honum.

7.3.a Á bls. 70 stendur:

”Tá ið eg fari væl um arbeiðið, geva skerini mær líka nógv aftur næsta ár.”
Hvør hugburður liggur í hesum brotinum?

7.4.a Lýs húsini og tað serliga við júst hesum húsunum. Hvat siga húsini okkum um konuna?

7.5.a Á bls. 73 stendur, at ”henda konan dugdi at skyna á, hvat ið var av virði í lívinum...” Hvørji lívsvirði umboðar Óluva?

7.6.b Hvussu kom Óluva víðari í lívi sínum, eftir at hon hevði mist mannin? Hvønn vildi hon fjálga um?

7.7.b Hvat er eitt ríkt menniskja sambært Ólugu?

7.8.a Skriva eitt tekstabrot til myndina á bls. 81, sum lýsir Óluvu sum menniskja og tað, hon virðismetir.

7.9.a Skriva taluna, sum prestur helt, tá ið Óluva var farin.

8. Myndamál

8.1.b Vís á myndamál ella samanberingar í søguni.

9. Evni/motiv

9.1.a Greið við støði í tekstinum frá, hvørji evni søgan viðger. T.e. evni, sum tú kennir aftur úr gerandisdegnum.

10.Tema/tulking

10.1.a Hvat er temað í søguni?

Tú kanst kanna, hvørjir mótsetningar eru í søguni. Tú kanst eisini kanna, hvat persónar ella fyrbrigdi umboða í søguni.

Súmbol og myndamál kunnu eisini leiða til tema/tulking.

11. Boðskapur/hugburður

11.1.a Hevur søgan Gull ein boðskap til lesaran?

12. Samanberandi tekstir

12.1.a Vís á aðrar tekstir, sum viðgera somu evni sum søgan Gull (hugsa um tekstir, myndir, filmar o.a.).

Spurningar til myndagreining

1. Hvat veitst tú um myndina?

- ✓ Nær er myndin gjørd?
- ✓ Hvør hevur gjørt myndina?
- ✓ Hvussu er myndin gjørd?

2. Hvat sæst á myndini?

- ✓ Hvat sært tú á myndini?
Gev tær far um persónar, stað, lutir, umhvørvi og annað.
- ✓ Hvat er í forsýni, miðsýni og bak-sýni?
Tað er tað, sum sæst fremst, í miðjuni og aftast í myndini.
- ✓ Hvussu eru persónar/fuglar vístir?
- ✓ Hvussu er teirra kropsburður?
Er hann t.d. opin ella læstur?
- ✓ Hvussu eru teirra andlitsbrøgd?
Sæst t.d. gleði, sorg, látur, grátur, líkasæla ella spenningur?
- ✓ Hvussu er samspælið teirra millum (t. d. tættleiki/frástøða)?

3. Hvussu er myndin bygd upp?

- ✓ Hvussu er myndin skipað?
Er hon t.d. skipað við miðjuni sum savningardepli, symmetriskt ella diagonalt? Hvar er ”gylta sniðið”?
- ✓ Hvussu við frásjónini í myndini?
Er hon vanlig, nær ella fjar?
- ✓ Hvussu við sjónarhorninum?
Er tað lutleyst (neutralt), sæð úr erva ella úr neðra?
- ✓ Er rørsla í myndini?
Hugsa um, at symmetri og reglulig skap mynda frið. Óreglulig skap og diagonalar elva spenning og órógv.
- ✓ Hvussu við ljósinum í myndini?
Er talan um natúrligt ljós ella ljós frá t.d. einari lampu, ella er talan um súbolskt ljós?
- ✓ Hvussu eru litirnir í myndini?

4. Sigur myndin eina søgu?

- ✓ Hvar eru vit stødd?
Hvussu er umhvørvið?
Eru vit inni ella úti?
Lýs staðið.

- ✓ Hvørfir lutir eru á myndini?
Hoyra lutirnir til í okkara samtíð?
Hvat siga teir um tíðina í myndini?
- ✓ Hvussu er klædnabúin?
Ganga vit soleiðis ílatin nú á døgum?
Hvat sigur klædnabúin um tíðina í myndini?
- ✓ Hvussu er huglagið í myndini?
- ✓ Eru sýmbol í myndini?
Tað kann t.d. vera eitthvørt,
sum er at skilja í fluttari merking.
- ✓ Er ein søga í myndini?
Skriva í stuttum søguna, sum tú sært
hana í myndini.
- ✓ Hvussu heldur tú, at myndin hóskar
til tekstin, sum hon er gjørd til?
Gev grundir fyri tínari áskoðan!

Greining og tulkning av mynd

eftir Jens Frederiksen

Myndin er á blaðsíðu 16 í “Ábali og øðrum søgum”

Tað er umráðandi, tá ið tú greinar og tulkar myndir eftir einum frymli, at tú velur tær teir spurningar, sum tú heldur eru hóskandi til júst tína mynd.

Tá ið tú hevur lisið mína greining av hesari myndini, kunnu tú og tínir floksfelagar hugsa um, hví eg havi valt at viðgera tey valdu fyrbrigdini – og um onnur val høvdu givið eitt annað ”úrslit”!

*Hvør hevur
gjørt
myndina?*

1. Hvat veitst tú um myndina?

Vit vita um hesa myndina, at Tove Askham hevur gjørt hana. Tað stendur at lesa fremst í søgusavninum. Tove er fødd og uppvaksin og búsitandi í Havn. Hon er fødd í 1949.

*Nær er
myndin
gjord?*

Bókin *Ábal og aðrar søgur* kom út í 1999, og myndin er vorðin til í tí sambandinum. Vit

vita, at Tove gjörði myndina síðst í nítiár-
unum, hóast søgan um Ábal varð skrivað í
1934 og fer fram í eini aðrari tíð og einum
øðrvísi samfelag enn okkara. Hetta er ein
munur, sum eg vendi aftur til í 4. parti: Sigur
myndin eina søgu?

Týðningarmesti spurningurin í 1 er, hvussu
myndin er gjörd. Her verður komið inn á
myndaslag, og tað er karmur um, hvat mynd-
prýðarin kann siga um søguna. Hvat kann
hon leggja aftur at ella draga frá søguni.

Vit kunnu staðfesta, at tað snýr seg
um eina myndprýðing. Tove hevur valt at
arbeiða við vatnlitum í svørtum/hvítum.
Myndin er sostatt ikki ein strikumynd, sum
er tann vanligasti teknikkurin í myndprýð-
ing. Á permuni síggja vit teknikkun við vatn-
litum í fullum blóma – frá einum av hæddar-
punktunum í stuttsøgu okkara.

Tú skalt ikki fara í smálutir við teknikkun-
um, um tú ikki verður biðin um tað. Heldur
skalt tú hugsa um, hvussu myndin er í mun
til ta hending, sum hon ímyndar. Og her er
gott at hava í huga tann mun, sum mynda-

*Hvussu er
myndin
gjörd?*

myndaslag

myndprýðing

teknikkur

loysandi/
festandi

granskarin Roland Barthes ger vart við. Hann tosar um, at ein mynd kann vera loysandi ella festandi – tað er, at myndin kann vera beinleiðis ella óbeinleiðis knýtt at tekstinum.

realistiskur
stíllur

Í okkara føri er myndin fult og heilt festandi. Tove Askham hevur valt ein realistiskan stíl. Hon hevur valt at fylgja tekstinum heilt niður í smálutir og hevur prýtt tekstin í anda rithøvundsins.

2. Hvat sæst á myndini?

persónlýs-
andi mynd

Tá ið vit hugsa um, at myndin er festandi (t.e. beinleiðis knýtt at tekstinum), so undrar tað ikki, at vit síggja eina persónlýsandi mynd. Vit síggja líkfylgið – frá kistuni á heygnum til mammu Ábal og tann suffandi Teodor – og Ábal sjálvan fremst í myndini aftan fyri krónna.

umhvørvi

Umhvørvið er eitt vanligt ”bóndalandslag“ – eingin sjógvur sæst – og hóast vøkstur er (gras sæst á heygnum), so speglar landslagið ta døpru og sorgarbundnu kensluna, sum søgan sigur frá. Eingi kríatúr og eingir fuglar eru at síggja. Vit kunnu sostatt siga, at

myndprýðarin hefur tómt rúmið fyri lív og noyðir okkum sum áskoðarar at savna okkum um persónlýsingarnar.

Og her er tað eyðsæð, at øll, uttan Ábal, mynda sorg gjøgnum kropsburð og andlitsbrøgd. Tey svørtu turriklæðini, sum konurnar bera, eru eisini – og vórðu í bóndasamfelagnum – nýtt í klædnabúnanum sum tekin um sorg.

kropsburður
andlitsbrøgd

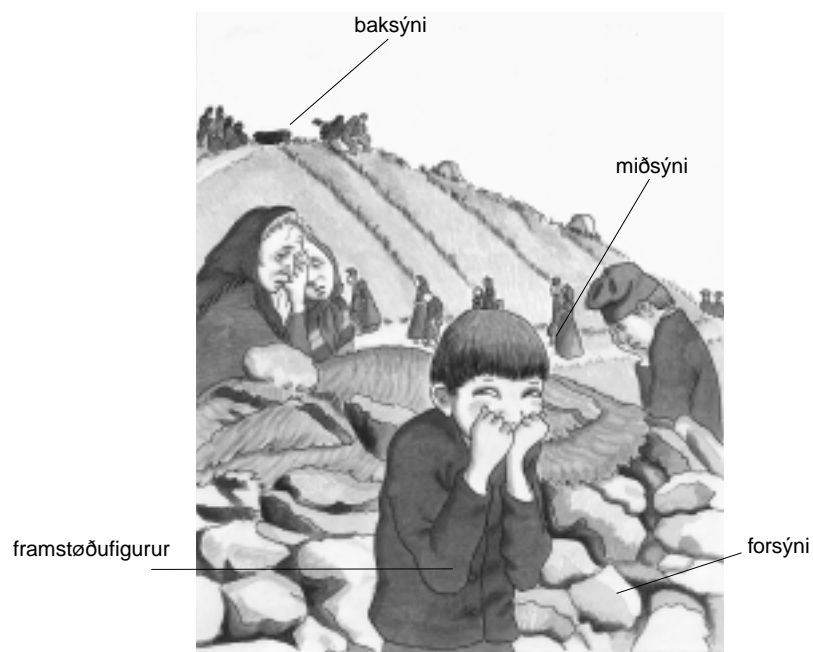
Vit kunnu bera saman við málningarnar hjá Mikinesi við motivi frá gravarferðunum. Eisini har møta vit tí boygda kropsburðinum ímyndandi sorg – ein kropsburður, sum hefur verið nýttur í øldir í evropeiskari málningalist, tá ið snúði seg um at mynda sorg og vanlagnu.

Vert er eisini at geva gætur, at bara Ábal er hattleysur, og soleiðis vísir myndprýðarin støðuna hjá Ábali sum ein, ið stendur uttan fyri samfelagið.

Eisini er Ábal gjørdur sjónligari, tí hann er staddur í miðjuni í myndini og fremst (forsýnið). Hann er tann persónurin, sum vit fyrst festa okkum við. Hann er enntá so

Hvat er í forsýni, miðsýni og baksýni?

forsýni

Mynd 1

framstøðu-
figurur frammarlaga, at hann er tað, vit nevna fram-
støðufigurur.

miðsýni
baksýni Ábal er sostatt ikki bara høvuðspersónur í
stuttsøguni, men eisini í myndini. Og hans-
ara støða sum ein, ið stendur uttanfyri, er
eisini víst við krónni, sum ger hann leysan
av miðsýni og tí fjara baksýninum, har tann
pinkulítla kistan stendur. Hann stendur við

bakinum til hini og hefur ekki samband við tey.

Andlitsbrøgdini á Ábali eru sera týðningar-
mikil. Vit síggja, at hann er í andstöðu til andstöða
mammuna, sum tykist turka tárini burtur úr
tí vónleysa andlitinum.

Ábal smílist við eygunum og fjalir munn-
in og tann fjákuta láturin, sum vit vita bilgist
innan í honum av teirri spentu og álvarsomu
stöðuni.

Sjálvur kropsburðurin myndar eisini
spenningin – hann krógvar høvdið við at spenningur
hevja akslarnar – og kroppurin sigur sostatt,
at hann er alt annað enn í javnvág við sjálvan
seg.

Ikki er gott at vita, um tað er tilætlað ella
ikki, men kropsburðurin minnir ikki sørt um
fosturstöðu og kropsburðin í tí kenda Edvard
Munch-málninginum ”Skríggið”.

Ein stuttligur arbeiðsháttur er, at helvtin av
flokkinum kannar myndina, áðrenn tey lesa
søguna (minnist til at skriva eygleiðingarnar
upp!), meðan hin helvtin kannar myndina,

eftir at hava lisið søguna. Verður úrslitið hitt sama? Síggja vit Ábal sum skálk ella offur, um vit lesa søguna og síggja myndina? Ella um vit síggja myndina einsamalla leysa av søguni?

3. Hvussu er myndin bygd upp?

Nú skulu vit royna at kanna, hvussu myndin er skipað og so at siga royna at fara aftur um fortjaldið hjá myndprýðaranum. Vit mugu royna at sleppa undan endurtøkum, hóast tað, ið sæst á myndini og skipanin í myndini, eru partar hvør av øðrum.

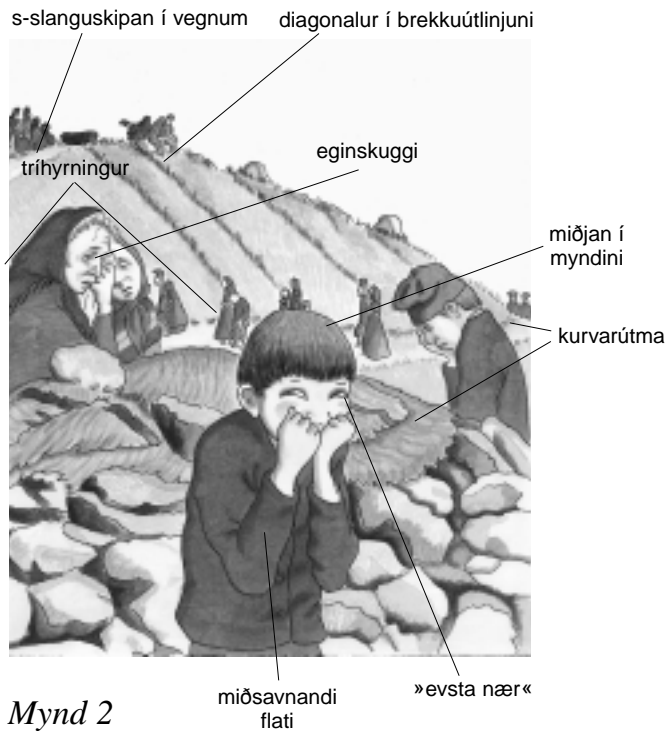
klassiskt
3-býti

Myndin er skipað eftir tí klassiska 3-býtinum (forsýni/ miðsýni/ baksýni), sum sæst í nógvari evropeiskari list frá renessansuni og frameftir – og sum eisini undirstrikar ta realistisku tilgongdina hjá myndprýðaranum.

rørsla

Hóast ein ávís rørsla er í myndini (kurvarútma í krónni – s-slanguskipan í vegnum og diagonalur í brekkuútlinjuni), so er myndin samanumtikið friðarlig. Teir dynamisku lutirnir verða hildnir upp á pláss av tí dominerandi og miðsavnandi flatanum (Ábali), og sjálvt um myndin ikki er til fulnar symm-

symmetri

Mynd 2

etrisk, so viga persónarnir upp hvør ímóti øðrum. Harafturat er myndin skipað í ikki færri enn trýggjar týðandi tríhyrningar (mamma og systirin vinstrumegin – Ábal – og Teodor høgrumegin), sum geometriskt skapa ró og samljóð.

Miðjan í myndini er ikki bara savningardepil, tí Ábal er har, men tí vit í frásjón eru

tríhyrningar

geometri

savningardepil

eygna- samband	<p>honum so nær, at vit eru í evstu nærmynd (t.e. ”close-up”). Vit hava at kalla eygna-samband við hann, og er tað eitt tað sterkasta ávirkanaramboðið í teirri persónlýsandi (figurativu!) listini. Vit eru honum so nær, at vit nágreiniliga kunnu avlesa hansara andlitsbrøgd og kenslur (ber saman við andlitsbrøgdini á persónunum í miðsýninum og tey ókenniligu skapilsini í baksýninum!).</p>
sjónarhorn	<p>Sjónarhornið er lutleyst. Horisontlinjan gongur har, sum vegurin er í miðsýninum og virkar við til at mynda frið. Tað samsvarar við motivið (gravarferðina). Tað ljóðar kanska sum ein einføld staðfesting, men ímynda tær, at tú skuldi myndprýtt søguna í grafittistíli – tað hevði verið ógjørligt! Evnið sjálvst setur mark fyri stíli og myndaskipan!!</p>
ljós	<p>Vit kundu hildið, at ljósið spældi ein størri leiklut, enn tað ger, tí súmbolskt ljós ofta sæst í myndum, ið snúgva seg um deyðan. Í hesari myndini sæst enn ikki slag-</p>
skuggi	<p>skuggi, men tó eginskuggi (á klæðunum – á andlitunum – á krónni), sum ikki er serliga</p>
mynda- samtekstur	<p>neyvur. Hesin eginskuggin hevur í mynda-samtekstinum samband við tað dimma føroyska ljósið úti.</p>

Teir dimmu og bleytu gráu litirnir í mynd-
ini eru í andsøgn til teir svart-grá-littu per- litir
sónarnar, sum á henda hátt súbolskt verða
settir í samband við deyðans lit: svart. Legg-
ið væl til merkis sambandið millum Ábal og
kistuna, sum er skapað á tann hátt, at Ábal
hefur teir myrkastu litirnar (kroppurin og
frunturin). Tað noyðir eygað at avlesa mynd-
ina vertikalt. Myrkt og ljóst (himmalin) eru
ikki bara í náttúruni tær sterkast virkandi
kreftirnar, men í myndaskipan (komposi-
tión) er tað eitt visuelt amboð, sum ávirkar
huglagið hjá áskoðaranum. Tað er henda
myndin eitt gott dømi um.

4. Sigur myndin eina søgu?

Ein og hvør óabstrakt mynd (vit nevndu
myndina realistiska í 1) sigur vanliga eina
søgu, og okkara mynd er einki undantak.

Vit hava staðfest, at myndin er festandi
mótvegis tekstinum. Nú er okkara uppgáva
at grava eitt sindur djypri og kann, um myndamál
hjá myndprýðaranum, kann skiljast í fluttari
merking.

Tað er eyðsæð, at Tove Askham hefur lagt dent á at lýsa tíðina og umhvørvið í bóndasamfelagnum nágreiniliga (klædnabúnin, lutirnir o.a.). Á henda hátt skilja áskoðarar/lesarar nú í tíðini betur tíðina í stuttsøguni – og hví og hvussu Ábal er í andstöðu til hetta siðvenjufelagið, hann livir í.

myndin og
teksturin

Og tað, sum hon hefur valt *ikki* at prýða við myndum, er eisini merkisvert! Her er eingin dentur lagdur á atgerð. Vit síggja t.d. ikki tann dramatiska samanbrestin millum Ábal og tarvin.

Heldur hefur hon valt at myndprýða støð, har Ábal og hansara lyndiseyðkenni koma til sjóndar (t.d. hansara lítillæti), og soleiðis eru myndirnar trúgvar móti tekstinum.

súmbol

Hon fer enntá so langt, at hon brúkar súmbolini í tekstinum beinleiðis, t.d. á permumyndini. Har er tann reyði liturin brúktur. Sama er í skreytmyndini, ið endar myndasøguna. Har er lyngtyssið nýtt (á bls. 32). Lyngtyssið er sera týðandi: "...og legði eitt lyngtyssi við nógvum smáum, *reyðum blómum* á leiðið." (mín herðing)

Venda vit aftur til okkara høvuðsmynd, so

er Tove Askham ikki bara trúgv móti andan-
um í søguni. Gjøgnum hennara sermerkta
bleyta og runda teknistíl leggur hon – kanska teknistílur
ótilvitað – nakað aftur at søguni. Tær bleytu
og rundu linjurnar eru eyðsýndar – tú finnur
als ongar beinar linjur í myndini (heldur ikki
í kistuni!) – ei heldur í lýsingini av høvuðs-
persóninum Ábali. Hann er teknaður við út- útlinja
linjuna, sum ikki verður brotin, men er
bylgjut, og tað gevur lív. Ábal er í fluttari
merking ”bleytur”. Sjálvur teknistíflurin lýsir
lyndið í Ábali.

Tit kunnu í felag umhugsa, hví eyguni eru
teknað so sermerkt. Hvussu kann tað tulk-
ast?

Eg fari at venda aftur til staðfestingina í 1.
parti, at Ábal er hattleysur (annars er hann í
vanligum bóndaklæðum, t.d. sæst hann í
húðarskóm á øðrum myndum). Hvussu
ávirkar tað okkum sum áskoðarar?

Vit varnast, at hann er nakað fyri seg, og
kanska hava vit enn størri samkenslu við
honum enn hinum, tí hann er meiri nýmót-

tíðarloysi ans. Tað tíðareyðkenda er so at siga tikið av honum, og hann er tíðarleysur!

Kanska manipulerar myndprýðarin eitt sindur við okkum, tí hársniðið á Ábali hoyrir heima í okkara tíð heldur enn fyrr í tíðini – tá høvdu dreingir vanligu stuttklipt hár (hugsa um gamlar fotomyndir!).

endur-spegling Á henda hátt ber myndin snildisliga boð um at vera gjørd í okkara tíð, tó uttan at tann listarlaga heildin verður broytt. Gev eisini gætur, hvussu rútman í hárinum á Ábali endurspeglast í teimum gráu litunum í krónni og grasinum aftan fyri hann.

heild Soleiðis megnar myndprýðarin – hóast Ábal stendur uttan fyri samfelagið og eisini á myndini stendur einsamallur – at skapa eina heild, heilt niður í minstu smálutir í myndini. Henda heildin ber innihaldsliga boð um, at hansara lagna er knýtt at einum umhvørvi og einum samfelagi, har tann einstaki var kúgaður.

Tá ið Tove Askham nútímansger okkara Ábal, so er tað tí, at vit skulu geva gætur, at henda gamla søgan enn hevur boð til okkara tíð. Mín áskoðan er, at hon við at nútímans-

gera Ábal leggur upp til eina tulking av stuttsøguni, har Ábal verður lýstur sum ein offurhetja, hvørs deyði setur sjøtul á eina nýggja tíð. offurhetja

Ein nýggj tíð, har innlit í barnasálarfrøði og uppreistur móti einum stirvnum stættasamfelagi tekur at grógva.

Rithøvundurin

A. Greið frá rithøvundinum.

- ✓ Eitt brot um rithøvundin er fremst í søgusavninum.

B. Lýs høvundin og lív hansara.

- ✓ Í *Bókmentasøgu 2* eftir Árna Dahl, *Fram við sugguni* eftir Sverra Patursson (í innganginum) og *Robinson Kruso* eftir Daniel Deffoe (Sverri Patursson týddi. Í útgávuni frá 1990 hevur Turið Sigurðardóttir inngang, har Sverri verður umrøddur) eru drúgvar umrøður av rithøvundinum. Tú kanst eisini fara á bókasavnið og útvega tær tilfar.

***Samanberandi spurningar
til
Ábal og aðrar sögur***

1. Hvussu sæst tað aftur, at tað er fýroyskur rithøvundur, ið hevur skrivað hesar søgurnar? Vís á dømi í søgunum.
2. Eru eyðkenni, sum siga frá, at sami rithøvundur hevur skrivað tær 4 søgurnar?
3. Líkjast søgurnar í bygnaði? Ella hvussu eru tær ymiskar?
4. Eru afturvendandi persónar í søgunum? Eru teir lýstir á sama hátt í søgunum, ella eru teir lýstir ymiskt?
5. Hvørji afturvendandi evni eru í søgunum?
6. Hvørja styrki ella hvørjar veikleikar metir tú, at søgurnar hava?
7. Hvørja søgu dámar tær best? Hví?
8. Skriva eitt ummæli av søgusavninum.